

Riigikogu meediakajastuste analüüs (mai – oktoober 2005)

Tarmu Tammerk (RiTo 12), Korruptsioonivaba Eesti

Restoraniarved, taksokulu, isiklike sõitude hüvitised... selliseid etteheiteid saab teha ainult 101 inimesele. Mõeldes seadusandliku kogu mainele, tuleneb siit Riigikogu suur vastutus nii kuluhüvitiste kasutamisel kui ka hüviste teemal ajakirjandusega suhtlemisel.

Mai–juuni

2005. aasta mais ja juunis tõmbas Riigikoguga seonduvalt meedia tähelepanu kõige enam e–hääletamine, välireklaami keelustamine ja piirilepingu ratifitseerimine. Kõik kolm teemat on seotud Riigikogu seadusandliku tegevusega.

E–hääletamise teemal oli ajakirjanduses elav debatt, mida hoidis üleval eelnõu mitmekordne vastuvõtmine–tagasilükkamine. See võimaldas pidada mitte ainult parteipoliitilist, vaid ka sisulist arutelu, kus esitati rohkesti teoreetilisi argumente (näiteks Ivar Tallo, Postimees, 12. mai).

Teemakäsitlust elaldas tunduvalt asjaolu, et meediaorganisatsioonid asusid erinevatele seisukohtadele. Postimees suhtus skeptiliselt, Äripäev ja Eesti Päevaleht toetavalt. Tulemuseks oli suur kommentaaride, repliikide, juhtkirjade arv (võrreldes teiste teemadega). Kõnelema pääses ka eelnõu menetlust juhtinud põhiseaduskomisjon, kuigi enamasti uudisteagentuuride uudistes, mitte lehelugudes.

E–hääletamise ümber puhkenud vaidlus andis ajakirjandusele põhjuse analüüsida seadusloomet laiemalt, kaasa arvatud Riigikogu ja presidendi institutsiooni suhteid (näiteks Eesti Päevaleht, 29. juuni: “Rüütel ajab üha jõulisemat joont”). Harilikult selliseid analüüse ei ilmu.

Poliitilise välireklaami keelustamine sai meedia valdava toetuse osaliseks. Seda seadusandlikku initsiatiivi toetas mitu meediaväljaannet, samuti kõlas toetuseks rahva hääl lugejakirjades. Keskfraktsiooni esindaja Evelyn Sepa retoorika poliitilise kommunikatsiooni kägistamisest (Postimees, 6. juuni: “Vaikiva ajastu hiiliv tagasitulek”) jäi aga hüüdjaks hääleks kõrbes. Postimees näiteks naeruvääristab seda kartust 10. juuni kommentaaris. Mart Kadastik naeruvääristab 14. juunil omakorda keelustamise tuhinat.

Piirilepingute sõlmimise ja ratifitseerimise vastaste hääl kajastab meedias võimsamalt kui võinuks eeldada eelnevate seisukohtade põhjal. Üks põhjus on see, et ajakirjandus tunneb teravdatud huvi põhivooluga konfliktis olevate seisukohtade vastu. Suurt aktiivsust näitas üles Isamaaliit, kelle esindajaid ohtralt tsiteeriti ning kelle arvamused (ennekõike Tõnis Lukase omi) avaldati eriti maakonnalehtedes. Lühemaajaliselt kerkis esile Res Publica vastuseis lepingute ratifitseerimisele.

Lepinguid kaitses avalikkuses Riigikogu liikmeist enim Kristiina Ojuland, kes oma seisukohti väljendas peamiselt maakonnalehtede arvamused kaudu. Kuna uudisväärtuste hulka

kuulub konfliktisus, domineeris piirilepingutega seoses kriitiline noot (tüüplähenedmine: "Isamaaliit kritiseerib riigijuhte").

Piirilepingute teemat toitis meedias ka Eesti Televisiooni 18. mai saade „Foorum”, sest saate külalised esinesid ebatavaliselt kirglikult ja emotsionaalselt. See tõi omakorda kaasa kommentaare saate sisu ja vormi kohta.

Piirilepete ratifitseerimine Riigikogus 20. juunil sai eeldatult ulatusliku meediatähelepanu osaliseks, koos sellele järgnenud Venemaa reaktsiooniga.

Piirilepingu ja teiste Venemaaga seotud teemade puhul on märkimisväärne väliskomisjoni aseesimehe Marko Mihkelsoni sage esinemine kõneisikuna. Põhjuseks võib olla ajakirjanike harjumus pöörduda tuntuks saanud hästiinformeeritud allika poole. Teisalt aga Mihkelsoni kui vastse opositsionääri tunduvalt julgemad seisukohavõtud Venemaa küsimuses, eriti kui arvestada Enn Eesmaa väljakuulutatud positiivsemat tooni suhtes Venemaaga. Mihkelson oli vaadeldaval perioodil jätkuvalt aktiivne kõneisik, näiteks tema kommentaar "Venemaa järelkajad ei üllata" 22. juuni Eesti Päevalehes.

Juhtub harva, et komisjoni töö saab uudisloo aluseks. Näiteks 27. mai Postimehes "Väliskomisjon soovib karmi Vene-poliitikat". Loos esineb komisjoni aseesimees Mihkelson, kes toetab jõulist Kremli-kriitilist poliitikat, komisjoni esimees Eesmaa sõna ei saa. Või 29. mai Eesti Televisioonis "Aeg luubis" – kajastab taas Mihkelsoni vaateid väliskomisjoni Venemaa-strateegiast.

Kui eelmise kolme teema puhul vaadeldi Riigikogu kui institutsiooni neutraalses valguses, siis pahameelt tekitas seadusandlik kogu "kahe tooli" loos ehk vaidluses selle üle, kas Riigikogu liikmed võivad kuuluda kohalikesse volikogudesse. Näiteks kritiseerib Pärnu Postimees Riigikogu oma 1. juuni juhtkirjas: "Selles mõttes on presidendi otsus sellele kahel toolil istumisele käsi ette panna igati riigimehelik käitumine." Või Eesti Päevalehe 13. mai repliik: "Ärge raisake kahte tooli". Teema sai palju tähelepanu konflikti tõttu põhiseaduslike institutsioonide vahel. Ka uudislugudes andsid ajalehed märku oma negatiivsest hoiakust Riigikogu otsuse suhtes lubada kahel kohal töötamist. Näiteks 13. mai Eesti Päevalehes "Muutlik poliitika põlistas kahel ametikohal istumise" või ETV Online'is "Poliitikud taganesid oma tõekspidamistest".

Teema, mis tõstis avalikkuse ootusi Riigikogu suhtes, puudutas Euroopa Liidu põhiseaduslikku lepet. Miks ei saa rahvas referendumil hääletada Euroopa põhiseadust? Miks tehakse see meie eest ära selja taga? Näiteks 31. mai Põhjaranniku /Severnoje Poberežje juhtkiri: "Rahva arvamus ei huvita" (tõukub Juhan Kivirähki Postimehe kommentaarist eelmisel päeval).

Põhjarannik kirjutab: "Rahvas harjub sellega, et tema seisukoht riiki ei huvita, ja ka riik harjub rahva seisukohta mitte küsima. Ning kahjuks ei vähenda seda lõhet ka valimiseelsed otsustused riigi rahakotist makstava sotsiaalraha suurendamiseks. Sest rahvas juba teab, et küllap see teise kamaluga jälle ära võetakse."

Tuleb valmis olla, et rahva osaluse teema tuleb kindlasti esile edaspidi, kui Euroopa põhiseaduse arutelud jätkuvad ning Riigikogu peab põhjendama, miks rahvast otsustamise ligi ei lasta (isegi siis, kui rahvas sellest lepingust eriti huvitatud pole).

Avalikud arutelud. Iseloomulik on ökomaksuteemaline avalik arutelu Valges saalis 3. juunil. Seda kajastasid Eesti Televisioon ja TV3, ajalehed sellele ei reageerinud. Harilikult on suurtel avalikel aruteludel kohal erinevad osapooled. Nad on ajakirjanikele korruga ja hästi kättesaadavad. On hea, kui Riigikogu suudab sellistele aruteludele kaasata asja tundvaid ajakirjanikke, kes saaksid suhteliselt hõlpsalt teemaga kurssi.

Kriitilist tooni kandsid meedias materjalid, mis kajastasid parlamendi uusi jõujooni. Komisjonide esimeeste vahetused, suursaadikute määramine, riigiettevõtete nõukogudesse nimetamised. Tüüpilised pealkirjad on "Soojad kohad omadele" (Vesti, 17. mai); "Keskerakond riisus koore riigifirmade nõukogudes" (Postimees, 18. mai). Kuigi vahetuste läbiviijad kinnitasid, et nii toimitakse alati uue võimu puhul, jäi kõlama kriitikute hääl, nii meedia enda kui ka poliitikute–opositsionääride oma.

Riigikogu esimees Ene Ergma sai mais ja juunis diskutiivse diskursuse osaks ajakirjanduse reguleerimise teemaga ("Ergma ja Palmaru tahavad meedia tegevust piirata", Postimees, 28. juuni). Sellele järgnesid teiste kanalite samast tonaalsusest kantud materjalid. Järellainetus jätkus maakonnalehtedes (näiteks Tõnis Tõnisson ajalehes Nädaline 30 . juunil : "Peegli purustamine ei muuda asju paremaks"). Ergma (hilinenud) vastulause jääb järgmisse vaatlusperioodi (arvamusartikkel Postimehes juulikuus), kuid maist ja juunist jääb Riigikogu esimees meediast meelde ajakirjanduspoliitilise konflikti ühe peategelasena.

Traditsiooniliselt tabab meedia kriitika Riigikogu liikmete hüvitistega seotut. Juhtivat rolli mängib endiselt SL Õhtuleht , kes regulaarselt jälgib kuluhüvitiste ja ametiprivileegide teemat.

Näiteks 13. mai SL Õhtulehe "Riigikogu Res Publica liikmeid tabas autosõidubuum", kus on juttu kuluhüvitistest ja bensiinile kuluvatest hiigelsummadest. Riigikogu liikmete selgitused selliste lugude kohta pole enamasti veenvad, vahel on nad ka üleolevad ja tekitavad seega avalikkuses veelgi enam trotsi. On tähelepanuväärne, et nimetatud SL Õhtulehe artiklis vastab Marko Mihkelson küsimustele pressiesindaja kaudu, muidu on tegemist ühe avatuma Riigikogu liikmega.

Kuigi hüvitistega seonduv ilmub algul ühes kanalis (harilikult SL Õhtulehes), jõuavad need uudised operatiivselt teiste kanalite *online*-väljaannetesse, kus tekitavad elevust ja fooni "jälle krabatakse rahva raha".

Sama kehtib Riigikogu liikmete sellise tegevuse kohta, mille kooskõla Riigikogu liikme staatusega võib tekitada küsimusi. Näiteks SL Õhtulehe 28. juuni uudis "Riigikogulane Tarmo Leinatamm juhhib Õllesummeri telesaadet" koos hukkamõistva juhtkirjaga "Purjus riik" ilmus refereeringuna samal ja järgmisel päeval kokku 7 kanalis, nii meelelahutuslikes kui ka tõsisemates, läbivaks noodiks Riigikogu soosiv suhtumine alkoholismi. Sellised materjalid mängivad oma osa Riigikogu üldise maine kujunemisel.

Teema "Ojulandil maastur maksumaksja kulul", mis taas sai alguse SL Õhtulehest (10. mai), jõudis samal päeval paljudesse *online*-väljaannetesse ning nagu tavaks, järgmisel päeval venekeelsesse pressi.

Vahel satub Riigikogu negatiivsesse konteksti üksnes seetõttu, et mingisse loosse on segatud Riigikogu liige, seejuures ei seostu lugu seadusandja tegevuse ega staatusega. Näiteks teema "Ojulandi lambad tekitavad tüli", mis algas 10. juunil Eesti Päevalehes, tootis nelja päeva jooksul eri kanalites 11 ajakirjanduslikku materjali.

Neutraalsemat kajastust Riigikogu üksikliikmete ebatraditsioonilise tegevuse kajastamisel pakub raadio, kus tavaliselt piirduakse leheülevaadetega ning ei arendata teemat uudistes edasi. Samas leiavad need nn ekstsessid äramärkimist raadio nädalalõpu jutusaadetes.

Juuli–august

Juulis ja augustis oli Riigikogu tegevust kajastavaid materjale meedias mahuliselt ligikaudu 2/3 võrra vähem kui eelmisel vaatlusperioodil (mai ja juuni). Seoses suvepuhkusega kahanes nii seadusloome, komisjonide ja fraktsioonide kui ka Riigikogu juhatuse töö kajastamine. Mahult peaaegu samale tasemele jäi Riigikogu Kantselei töö kajastamine. Siin oli tihti tegemist lühiuudistega rutiinsest tegevusest, aga ka selgitusi Riigikogu liikmete tegevuse kohta (uued autod; Riigikogu kodulehe kasutamine parteide propageerimiseks jms).

Žanriliselt on märkimisväärne, et kommentaare on samas suurusjärgus kui eelmisel kahekuisel vaatlusperioodil. See on märk Riigikogu liikmete usinast suvisest seisukohtade selgitamisest maakonnalehtedes. Paljud Riigikogu liikmed kirjutasid kevadhooajal vastu võetud olulistest seadustest; teised märgistasid valimiskampaania algust.

Kuigi august oli ametlik Riigikogu liikmete puhkusekuu, ei ole meediakajastuses juulil ja augustil erilist vahet, sest augustis hakkasid hoogsalt ilmuma valimiseelsed materjalid. Meediakajastusest ei selgu, et juulis oli Riigikogu liikmeil tööaeg, augustis aga puhkus. Mõlemal kuul figureeris Riigikogu meedias suhteliselt võrdselt, kuigi eri nüanssidega. Meediapildist ei saa tuletada, kas Riigikogu juhatuse või kantselei olid teinud otsuse: juulis Riigikogu töötab, komisjonid väljastavad seisukohti jne ning augustis seadusandjad puhkavad, siis tegeleme ainult rutiinsete ja möödapääsmatute asjadega. Näiteks kirjutab Õpetajate Leht 19. augustil, et 10. augustil arutasid riigikogulased haridusministri juures õppekavu. Kajastatud sai ka puhkuse teema ise (kas august on Riigikogu õige puhkusekuu), näiteks Pärnu Postimehes.

Varasemate aastatega võrreldes oli meeldivalt tagasihoidlikumalt kajastatud Riigikogu liikmete "suvelugusid" (skandaali maiguga üleemeelikud puhkuseveetmise lood). Suveteemat siiski esineb; näiteks Heimar Lenk arvustab bikiine (SL Õhtuleht), Õllesummeril osalemine (Evelyn Sepp), Raivo Järvi eelistab Vääna randa (SL Õhtuleht). Ent tegemist oli neutraalses stiilis materjalidega, Riigikogu maine seisukohalt on positiivne, et puudus püsirubriik "Riigikogu liikmete vabaõhuskandaalid".

Seadusloomet puudutavatest teemadest jäi juulikuusse piirileppe ratifitseerimisele järgnenu (Riigikogu ratifitseeris lepingud 20. juunil, Venemaa teatas allkirjade tagasivõtmisest juuni lõpus). Ilmus mitmeid kommentaare ekspertidelt, uudislugusid Venemaa reaktsioonidest. Erakondadest olid aktiivsemad opositsiooniparteid Res Publica ja Isamaaliit. Eraldi teemana kerkis Riigikogu liikmete visiit Petserimaale.

Märkimisväärne on, et ajakirjanduses ei analüüsitud Riigikogu ratifitseerimisotsust (preambulat), vaid keskenduti ennekõike Venemaa reaktsioonile. Seadusandliku kogu tegevust Eesti ajakirjanduses sisuliselt ei hinnatud.

Piirileppe teemat kajastas aktiivselt ka Eesti venekeelne press, enamjaolt oli tegemist eestikeelsete lehtede materjalide ümbertrükiga, ühepäevase lõtkuga, nagu vene pressil kombeks. Vähestel juhtudel pakkusid venekeelsed lehed Riigikogu tegevusest ka originaalmaterjali, näiteks USA kongresmenide kohtumine Riigikogu liikmetega (31. augusti Molodjož Estonii).

Taas kogu meedia juurde: üksikud materjalid ilmusid liiklusalase seadustiku teemal, näiteks ratastooli tähise võltsimine; 19. augustil Võrus toimunud protest liikluskindlustuse seaduse muudatuste vastu ning selle järelkajad. Suve jooksul tõstatati põgusalt ka Iraagi missiooni pikendamise teemat.

Kohalikud valimised olid päevakorras nii juulis kui ka augustis. Juuli algul oli press täis järelkajasid poliitilise välireklaami piiramise otsusele. Tooni andsid maakonnalehtedes ilmunud Riigikogu liikmete arvamuskirjed (ennekõike sotsiaaldemokraat Jarno Laur, kes otsust kiitis). Välireklaami teema sai sisse uue hoo, kui juuli lõpus ilmusid Reformierakonna ja Keskerakonna plakatid.

Palju kirjutati e-hääletamisest seoses presidendi otsusega seadust mitte välja kuulutada. Taas väärivad märkimist, et seadusemuudatuse kvalitatiivset analüüsi ekspertidelt oli vähe. Enamasti võtsid sõna erakondade esindajad, kes kordasid oma Riigikogu saalist tuttavaid mõttekäike.

August lisas teemade ringi linnapea- ja vallavanema kandidaatide nimetamise. Kandideerimine tõi esile küsimuse, mis Riigikogule avalikkuses tugevalt varju heitis: kas Riigikogu liikmel on õige kandideerida kohalikku omavalitsusse.

26. augusti Hiiu Leht nimetab juhtkirjas sellist käitumist "poliitiliseks kõlvatuseks". Samalaadset muret avaldab 3. augusti Sõnumitooja jt. Kostavad üleskutsed mitte hääletada Riigikogu liikmete poolt, sest nad nangunii kohalikku võimuorganisse tööle ei lähe. Sellel foonil ei ole aga kuulda Riigikogu liikmete selgitavat häält, miks nad kandideerivad seadusandja positsioonilt kohalikul tasandil.

Teine pahameeleallikas Riigikogu kui institutsiooni vastu on seotud palkadega. 17. augusti Postimehe kommentaaris "Võrdsed ja veel võrdsemad" on juttu sellest, et Riigikogu palgasüsteem on ebaõiglane (Kaire Uusen). "Miks Eesti parlamendi töö väärtuslikum on, ei oska ükski Eesti võimuesindaja selgitada," öeldakse kommentaaris. Kommentaari esile

kutsunud 17. augusti uudislugu "Seadus kergitab valitud ametnike palka" juhib tähelepanu sellele, et soodsate seadusesätete tõttu kerkib Riigikogu liikmete palk koos 30-protsendilise esindustasuga järgmisel aastal peaaegu 50 000 kroonini kuus ning 2009. aastal ligi 60 000 kroonini.

Artiklis tsiteeritakse Riigikogu esimeest Ene Ergmat, kes lubab, et Riigikogus hakatakse lähitulevikus siiski arutama ka riigikogulaste tööga seotud küsimusi, sealhulgas palgaküsimusi.

Euroopa Liidu temaatika pole Riigikogu kontekstis vaatlusalusel perioodil eriti aktuaalne. Juuli alguses on veel juttu Euroopa Liidu põhiseadusleppest; eurost kõneldakse augustis. Riivatakse ka suhkrutrahvi ja gaasiturgu (sealhulgas etteheited Riigikogu Euroopa asjade komisjonile, kes piisavalt harmoneerimisel silma peal ei hoidvat).

Nii Riigikogu liige kui ka ametnik satuvad kindlasti meedia huviorbiiti autodega seoses. Neutraalne näide: BNS-i 25. augusti lühiuudis "Riigikogu esindaja europarlamenti juures sai ametiauto".

Juuli–augusti "autoafääri" keskmes on aga Riigikogu aseesimees Taavi Veskimägi (29. augusti SL Õhtuleht: "Respublikaan Veskimägi tuttuus kompressor–mersu"). On sümptomaatiline, et tabloidlehe loo trükib peaaegu täiel kujul ümber kvaliteetleht Postimees, muudest kanalitest rääkimata ("Veskimägi sai uue ameti–Mercedese", Postimees Online, 29. august). Ilmekas on, et see autolugu on üks väheseid juhtusid, kus Riigikogu pressisekretär kõneisikuna nimeliselt artiklisse lülitatakse.

Peaaegu igal kuul õnnestub mõnel Riigikogu liikmel end avalikkuse jaoks teadvustada kui hüvitiste nurikasutaja. Vaatlusperioodi eridaim näide on Toomas Alatalu "merekarpidega maiustamine", mis algas 4. augusti SL Õhtulehe artikliga, rändas edasi teistesse kanalitesse ning teenis talle Linnalehelt tiitli nädala gurmaan. Veel kaks nädalat hiljem, 19. augustil, on Eesti Päevalehes lugejakiri, kus kurjustatakse: "Rahahädas on lastekodude juhatajad sunnitud töötajaid koondama. /.../ Ja siis loen ma riigikogulase Toomas Alatalu riigi rahadega prassimisest peentes söögikohtades. Kes on see härra? Keda ta esindab? Mis asju ta ajab anonüümsete kaaslastega kallites restoranides?"

Veel hiljem, 23. augustil, kirjutab ajalehe Nädaline peatoimetaja: "Tarvitseb ainult meelde tuletada, kui häbematult käivad Riigikogu liikmed meie rahaga ümber – restoraniarved, taksokulu, isiklike sõitude hüvitised..."

Selliseid etteheiteid saab Eesti Vabariigis teha ainult 101 inimesele. Mõeldes seadusandliku kogu mainele, tuleneb siit Riigikogu suur vastutus a) kuluhüvitiste kasutamisel ja b) hüviste teemal ajakirjandusega suhtlemisel.

Peale suurte taksoarvete pälvib ajakirjanduse pahameele ka Riigikogu liikmete kõrgeprofiililine ja sage erakonnavahetus; augustis Tarmo Leinatamm.

Kuigi Leinatamm lahkus Res Publicast 26. augustil, ilmus veel 23. augustil ajalehes Vooremaa tema Res Publicat kiitev artikkel (sama artikkel ka augusti alguses ajalehes Vali Uudised). Maakonnalehtedesse kirjutamisel tasub Riigikogu liikmeil jälgida, kas nende lugu ka trükivalgust näeb. Kui teatud aja jooksul mitte, tuleks artikkel tagasi võtta või ringi teha, et mitte ajale jalgu jääda. Arvestada tuleb, et arvamuskirjed võivad maakonnalehes jääda pikemaks ajaks sahtlisse, enne kui nad siiski ilmuvad (üleriigilistes lehtedes on pigem tavapärane, et mis kord sahtlisse jääb, sinna jääbki).

Riigikogu esimees Ene Ergma, kes oli üks sagedamini mainitud kõneisikuid, jäi juulis meediasse endiselt eelmise kuu nn meediaregulatsiooni temaga. Augustis kindlat teemat välja ei joonistunud, mis on ka puhkusega seoses ootuspärane.

Suvekuudel oli Riigikogu meediakajastus suhteliselt vaoshoitud ja neutraalne. Ent ikkagi kerkisid üles teatud püsitemad, mis avalikkust ärritavad ja Riigikogu kui institutsiooni mainele halvasti mõjuvad: Riigikogu liikmete palgad, Riigikogu liikmete kuluhüvitised ("gurmaanluse viljelemine rahva tasku najal" jms), Riigikogu liikmete kandideerimine kohalikesse võimuorganeisse ("peibutuspardid, mitte tõsised kommunaalpoliitikud").

September-oktoober

Varasügisel domineeris meediapildis valimistemaatika. Mitmel valimistega seotud kuumal teemal oli küll otsene seos seadusandja tegevusega: poliitilise välireklaami keelust tulenenud kohukese- ja rukkililleskandaal ja nn kahe tooli keeld.

Poliitilise välireklaami keelu jõustumist septembri keskel hindas ajakirjandus üldiselt positiivselt (näiteks Postimehe rubriik „Päeva pluss” 12. septembril). Pärast kohukese- ja rukkilillereklaamide ilmumist oktoobri algul võeti kriitilisem hoiak sooviga, et Riigikogu seaduse ringi teeks. Nii deklareerib 12. septembri SL Õhtulehe juhtkiri: "Ilmselt jõuab poliitreklaam inimesteni veelgi suuremas mahus ja veelgi ootamatul kujul kui varasematel aastatel, sest küllap on välireklaami keelamine reklaamibüroodele inspireerivalt mõjunud. Nii et küsimus poliitilise välireklaami keelustamise mõttekusest, aga ka selle mahtumine põhiseaduse alla jääb."

Poliitilise välireklaami keeluga mängimine sai ajakirjanduses laialdase hukkamõistu osaliseks. Hukkamõistus sisaldas etteheiteid seadusandjale, kes ise seaduse mõttest mööda hiilib. Tüüpilist hoiakut esindab ajalehe Põhjarannik / Severnoje Poberežje 4. oktoobri juhtkiri: "Reklaamifirmasid võib küll nutikuse eest tunnustada /.../. Arusaamatu on aga see, kuidas on suured erakonnad sellise küünilise avantüüriga kaasa läinud. Kui erakonnad, kes ise osalevad riigi juhtimises ja seaduste loomisel, hakkavad sedavõrd avalikult nihverdades kehtestatud reeglitest kõrvale hiilima, siis mida oodata tavakodanikult? Miks peaks tema toimuvat nähes vältima kõverteid seaduste täitmisel?"

Võib eeldada, et säärased juhtumid mõjuvad negatiivselt kogu Riigikogu usaldusväarsusele. Sõna "kohuke" esines vaatlusalustes materjalides 289 korda.

Positiivselt võttis ajakirjandus vastu valimiste eelõhtul tehtud Riigikohtu otsuse, mis tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks seaduse, mis sätestas Riigikogu liikme võimaluse kuuluda samal ajal ka kohaliku omavalitsuse volikokku. 15. oktoobri Eesti Päevalehe juhtkiri teatab: “Riigikohtu otsus, mida toetasid juba kevadest saadik ka õiguskantsleri seisukohad, oli küll natuke hilineanud, kuid siiski õigeaegne.”

Valimistega seoses pälvisid Riigikogus esindatud erakonnad meedia tähelepanu ka seoses debattidega e-hääletuse üle.

Valimistel kandideerinud Riigikogu liikmed oma individuaalsete kampaaniatega suurt meedia tähelepanu ei kõitnud. Enam pandi tähele omapäratsemist. Näiteks võib tuua Keskerakonna liikme Heimar Lengi üleskutse “Igale naisele kaine mees”, mis kandidaadi arvamuskirjalikult mitmes maakonnalehes ilmus ning uudistes ja kommentaarides rohkem äramainimist leidis.

Palju tähelepanu sai Keila-Joa majade ostu teema, kuid selle teravik oli Edgar Savisaarel, mitte institutsionaalselt Riigikogul.

Haridusministri umbusaldusavaldus tõi meediasse kriitikat Riigikogu liikmete pihta, kes “kinkisid Mailis Repsile selles umbusalduse avaldamises võidu, sest küsimused olid sisutühjad” (Postimees, 14. september).

Nagu varasemate parteivahetuste puhul, said ka vaatlusaluse perioodi erakonnavahtajad (eriti Tarmo Leinatamm) meedias emotsionaalsete reaktsioonide osaliseks. “Poliitjooksurlus on paha,” kuulutas lugejakiri 5. septembri Eesti Päevalehes. “Tegelikult on Leinatamm samasugune Faktulin nagu Lepikson, Mikser ja Kreitzberg. Kahju küll, lootsin, et kunstiinimeste hulgas on rohkem ausust ja eetilist ellusuhtumist.”

Leinatamme erakonnavahtuse mõistab hukka ka Riigikogu Res Publica fraktsiooni liige Mihhail Lotman artiklis “Härrasmeeste kombes parlamendis” 5. septembri Postimehes. Artikkel on tähelepanuväärne selle poolest, et lahkab Riigikogu töö köögipoolt ehk kuidas fraktsiooni liikmed töösse suhtuvad. Selliseid sisevaateid fraktsioonide töökorralduse üldiselt ajalehtedes ei ole, kuigi Riigikogu liikmed rõhutavad pidevalt, et kõige olulisem töö käib komisjonides ja fraktsioonides, mitte suures saalis. Ülaltoodud näide kuulub küll musta pesu pesemise rubriiki, kuid artikkel on oma harukordsuses silmatorkav.

Perioodiliselt kerkib üles suure saali tühjuse teema. 18. oktoobri Äripäeva artiklis “Lipstoki selgitusi kuulas kümme saadikut” juhitakse tähelepanu asjaolule, et hoolimata valjust avalikust debatist äri ja poliitika ohtliku segunemise üle, ei tunne Riigikogu liikmed teema vastu huvi, kui see nende tööruumis üles tõstetakse.

Suhteliselt tagasihoidlik meediakajastus saatis kolme kõrge ametniku – presidendi, riigikontrolöri ja õiguskantsleri – esinemisi Riigikogu ees.

Meedia huviorbiiti ei jõua komisjonide tegevus. Erandiks on skandaalihõnguline uudisväärtus, näiteks rahandusminister Aivar Sõerdi kohmakas esinemine eelarve kaitsmisel. 13. oktoobri SL Õhtulehe artiklis “Äpardunud rahandusministrit ei lubatud riigikogu

kõnepulti” kirjutatakse: “Rahanduskomisjon otsustas esmaspäeval, et ei saada eelmisel korral äpardunud rahandusministrit riigikogu täiskogu ette lisaeelarve kohta aru andma.”

Riigikogu igapäevasest tegevusest annab kõige süstemaatilisema ülevaate Eesti Raadio uudislõikude või lühiteadetega.

Alati on meediale huvipakkuv Riigikogu liikmete kõrvaltegevus. SL Õhtulehe 12. oktoobri uudisest “Enn Eesmaa tegi tööajast partei propagandasaadet” jõudsid viited enamikusse *online*-väljaannetesse ja raadio lühiuudistesse, kaasa arvatud uudisteagentuuri BNS. *Online*-väljaannete jaoks on sellised uudised magus vahepala, mida aplalt kasutatakse.

Maiuseks on ka Riigikogu liikmete sõidud eksootilistele maadele. Artikkel “Riigikogulased Tamm ja Männik sõidavad Hongkongi konverentsile” 28. oktoobri SL Õhtulehes kasutab näiteks kõneisikuna Riigikogu pressitalituse juhatajat, mida juhtub harva.

Personaalia osas pälvis suurt tähelepanu Isamaaliidu fraktsiooni liige Mart Laar, kelle suur tsiteeritavus siinses meedias tulenes välispressi tähelepanust Eesti ekspeaministrile kui proportsionaalse tulumaksu edendajale. Laar tõusis Riigikogu liikmete meediakajastuses kolmandaks Taavi Veskimägi ja Juhan Partsi järel.

9. septembri Eesti Päevaleht refereerib näiteks Laari artiklit The Wall Street Journalis: “Euroopa vajab reforme”.

Riigikogu meediakajastus septembris ja oktoobris oli seotud ennekõike 16. oktoobril toimunud valimistega. Kuna tegemist oli kohalike võimuorganite valimistega, jagus Riigikogule ajakirjanduse tähelepanu napilt. Esikohal oli valimistemaatika.

Joonis. Riigikogu töö üldine kajastatus meedias: mai – oktoober 2005

